

3. Habermas J. The Theory of Communicative Action. Philippines, 1999. p. 407-425 URL: <https://plato.stanford.edu/entries/habermas/> (date of the application: 23.03.2024)

4. Klein N. This Changes Everything: Capitalism vs. The Climate. USA, 2014. 480 p. URL: <https://www.amazon.com/This-Changes-Everything-Capitalism-Climate/dp/1451697392> (date of the application: 23.03.2024)

5. Stiglitz Joseph E. Globalization and its Discontents. New York and London: Norton, 2002. 285 p. URL: <https://www.jstor.org/stable/30025840> (date of the application: 23.03.2024)

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-412-2-33>

VIRTUAL ASSETS AS ASSETS OF THE BANKRUPT

ЩОДО ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ У ЛІКВІДАЦІЙНІЙ МАСІ БАНКРУТА

Kulyk O. I.

*PhD in Law
Associate Professor at the Department
of International Law
and Branch Legal Disciplines
Kyiv University of Law of the National
Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Кулик О. І.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри міжнародного
права та галузевих правових
дисциплін
Київський університет права
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

Інститут банкрутства є важливою складовою ринкової економіки, що відіграє значну роль у захисті прав кредиторів. Питання формування та реалізації ліквідаційної маси, в такому контексті, є одним із найбільш значущих, адже задоволення вимог кредиторів, здебільшого, здійснюється за рахунок продажу майна боржника у ліквідаційній процедурі. З розвитком ринку віртуальних активів постали питання включення таких активів до ліквідаційної маси банкрута. Насамперед це стосується постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів. До прикладу, у 2022 році в США криптовалотна біржа «FTX» подала заяву про банкрутство [1]. У 2023 році така ж ситуація мала місце у криптовалотній біржі «Bittrex» [2]. З урахуванням

цього набирає актуальності питання включення віртуальних активів до ліквідаційної маси банкрута за законодавством України.

Законодавство про банкрутство представлено Кодексом України з процедур банкрутства (далі – КУЗПБ) та низкою інших нормативно-правових актів. Однак, у чинному законодавстві відсутні згадки про віртуальні активи в ліквідаційній масі, що може негативно позначитись на ефективності захисту прав кредиторів, а, відтак, і на загальній ефективності інституту банкрутства.

Серед наукових досліджень правників, присвячених віртуальним активам та їх місцю в процедурі банкрутства, можна назвати праці таких вчених як: Дж. Шовер (Shawver) [3], А. Левітін (Levitin) [4], а також спільну працю С. Козловського, Я. Петруненка, Г. Мазура, В. Бутенко та Н. Іванюти [5]. Проте питання включення віртуальних активів до ліквідаційної маси банкрута потребують додаткових досліджень. Вищевикладене вказує на актуальність порушеного питання та доцільність його опрацювання.

Усі види майнових активів (майно та майнові права) банкрута, які належать йому на праві власності або господарського відання, включаються до складу ліквідаційної маси (ч. 1 ст. 62 КУЗПБ). Таким чином, віртуальний актив може бути включений до складу ліквідаційної маси банкрута у разі його кваліфікації як майнового активу і належності банкруту на праві власності або господарського відання. З урахуванням того, що віртуальний актив є цифровою річчю (ч. 1 ст. 179-1 ЦК України), а окрема річ є майном (ст. 190 ЦК України), відповідно, віртуальні активи можуть включатись до складу ліквідаційної маси банкрута в силу положень закону.

Водночас залишаються деякі прогалини, які потребують вирішення. Зокрема, у контексті належності віртуальних активів банкруту, адже у постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів у володінні та/або користуванні, та/або розпорядженні можуть перебувати віртуальні активи, які належать його клієнтам. В такому випадку у постачальника таких послуг виникає зобов'язання з повернення віртуальних активів клієнтам.

Як приклад з практики, у вищезгаданому кейсі «Bittrex» мала зобов'язання перед своїми клієнтами, виражене, в тому числі, у віртуальних активах (криптовалюті). Посадові особи «Bittrex» заявили, що на біржі зберігаються віртуальні активи клієнтів, і вони мають намір звернутися до суду з проханням розблокувати рахунки клієнтів, щоб криптовалюта могла бути розподілена серед них [6]. В цьому контексті цікавою також є думка Дж. Шовер, яка зазначила, що кваліфікація

віртуальних активів як майна усуває необхідність оцінки їх вартості у випадку, коли зобов'язання виконується саме у віртуальних активах [3, с. 2055]. Таким чином віртуальні активи можуть включатись до ліквідаційної маси банкрута лише у разі їх належності на праві власності чи господарського відання саме банкрута, в даному випадку – постачальнику послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів.

В українському законодавстві є положення, які можуть застосовуватись за аналогією щодо віртуальних активів для посилення захисту прав кредиторів. Йдеться про норми, якими визначено, що зерно банкрута, яке зберігається на його зерновому складі, включається до складу майна банкрута лише після повного повернення зерна покладавцям за всіма складськими документами на зерно, виданими таким суб'єктом господарювання (ч. 9 ст. 62 КУзПБ).

Видається, що закріплення аналогічних положень щодо включення віртуальних активів до майна постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, тільки після виконання ним зобов'язань з повернення віртуальних активів замовникам послуг сприятиме посиленню реалізації прав останніх як кредиторів.

Відповідно, видається актуальним запропонувати доповнити ст. 63 КУзПБ новою частиною, в якій передбачити, що віртуальні активи банкрута – суб'єкта господарювання, що здійснює діяльність постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, включаються до складу майна банкрута лише після повного повернення віртуальних активів за зобов'язаннями перед замовниками послуг такого суб'єкта господарювання.

Варто також зазначити, що А. Левітін дійшов висновку, що може знадобитися гучне банкрутство американської криптовалютної біржі, щоб до постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів застосовувався спеціальний режим банкрутства з урахуванням специфіки обороту віртуальних активів [4, с. 80]. Тому видається доцільним спрямувати подальші дослідження на розробку пропозицій щодо особливостей банкрутства постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів.

Підсумовуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що віртуальні активи в силу положень закону можуть бути включені до ліквідаційної маси банкрута, якщо вони належать йому на праві власності чи господарського відання. Як напрям удосконалення законодавства, що регулює зазначені правовідносини, можна запропонувати унормувати положення про те, що віртуальні активи банкрута – суб'єкта господарювання, що здійснює діяльність

постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, включаються до складу майна банкрута лише після повного повернення віртуальних активів за зобов'язаннями перед замовниками послуг такого суб'єкта господарювання. Для реалізації цих положень пропонується доповнити ст. 63 Кодексу України з процедур банкрутства новою частиною, де закріпити відповідну пропозицію.

Наведене вище не вичерпує всіх проблемних питань функціонування ринку віртуальних активів. Напрямом подальших досліджень може стати розробка пропозицій щодо особливостей банкрутства постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів.

Література:

1. Криптові біржа FTX розпочала процедуру банкрутства. Forbes Ukraine. 2022. URL: <https://forbes.ua/news/kriptobirzha-ftx-rozpochala-protseduru-bankrutstva-11112022-9708> (дата звернення: 15.03.2024).
2. Crypto exchange Bittrex files for bankruptcy after SEC complaint. Reuters. 2023. URL: <https://www.reuters.com/markets/deals/crypto-exchange-bittrex-inc-files-bankruptcy-after-sec-complaint-2023-05-08/> (дата звернення: 15.03.2024).
3. Shawver J. Commodity or Currency: Cryptocurrency Valuation in Bankruptcy and the Trustee's Recovery Powers, *Boston College Law Review*. 2021. Vol. 62, Issue 6. P. 2013-2055. URL: <https://bclawreview.bc.edu/articles/111>
4. Levitin A. J. Not Your Keys, Not Your Coins: Unpriced Credit Risk in Cryptocurrency. *Texas Law Review*, 2022, Vol. 101, Issue 4, URL: <https://texaslawreview.org/not-your-keys-not-your-coins-unpriced-credit-risk-in-cryptocurrency/>.
5. S. Kozlovskiy, I. Petrunenko, H. Mazur, V. Butenko, N. Ivanyuta. Assessing the probability of bankruptcy when investing in cryptocurrency. *Investment Management and Financial Innovations*, 19(3), 2022, P. 312-321. [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.19\(3\).2022.26](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.19(3).2022.26).
6. Desolation Holdings LLC Debtors Motion For Entry of Interim and Final Orders in The United States Bankruptcy Court For The District Of Delaware. Casedoc. URL: https://casedocs.omniagentsolutions.com/cmsvol2/pub_47475/3e3e4a83-8ed5-45bb-af4a-668afc6f2797_9.pdf (дата звернення: 15.03.2024).